

Василь Васильович Жмурко Пам'яті вченого і викладача

23 грудня 2021 року на 73-му році пішов із життя професор кафедри фізіології і біохімії рослин та мікроорганізмів, доктор біологічних наук, професор Жмурко Василь Васильович.

Василь Васильович народився у сім'ї службовців 16 лютого 1949 р. в с. Новоселівка, що на Харківщині. Після закінчення середньої школи у 1967 р. вступив до Харківського сільськогосподарського інституту імені В.В. Докучаєва, який закінчив у 1972 р., отримавши спеціальність «Агрономія» та кваліфікацію «Вчений агроном». Жагу до наукової діяльності молодого фахівця помітив В.С. Цибулько – він став науковим керівником аспіранта. Науковий напрям, за яким Василь Васильович проводив дослідження під час навчання в аспірантурі, стосувався вивчення зв'язку живлення рослин з темпами їхнього розвитку. На кафедрі рослинництва, а потім в агроекологічній лабораторії ХСГІ Василь Васильович пройшов шлях від старшого лаборанта до старшого наукового співробітника. Протягом цього періоду під керівництвом В.С. Цибулька молодий науковець проводив дослідження, що зробили вагомий внесок в розвиток і, врешті-решт, формулювання теорії трофічних закономірностей фотоперіодизму рослин. Починаючи з 1980-го року діяльність Василя Васильовича була пов'язана з Інститутом рослинництва ім. В.Я. Юр'єва НААН України. Результати, отримані під час проведення дослідів під керівництвом В.С. Цибулька, стали підґрунтям для написання В.В. Жмурком кандидатської дисертації «Інтенсивність ділення клітин в меристемах і активність ферментів в листках у зв'язку з озимістю та фотоперіодичною реакцією рослин», яку він захистив у 1982 році. Після успішного захисту дисертації коло наукових інтересів Василя Васильовича стосувалося вивчення фізіолого-генетичних механізмів регуляції розвитку рослин. Ці дослідження він проводив як старший науковий співробітник лабораторії розвитку та насінної продуктивності рослин Інституту рослинництва, де отримав звання старшого наукового співробітника (у 1989 р.).

Подальша наукова і педагогічна діяльність Жмурка В.В. відбувалася в Каразинському університеті. З 1993 року Василь Васильович очолив кафедру фізіології і біохімії рослин біологічного факультету тоді ще Харківського державного університету. Протягом наступних 23-х років він був її беззмінним керівником, ідейним натхненником, наставником для молоді. За цей час на кафедрі істотно розширилася тематика досліджень, що виконувалися під керівництвом Василя Васильовича. Дослідження, що проводилися на кафедрі за часів його керівництва, були спрямовані на вивчення зв'язку темпів розвитку ізогенних ліній пшениці та сої з вуглеводним та азотним обміном, активністю фітогормонів та ферментів, значення генів *PPD*, *VRN* та *EE* в детермінації морфогенезу рослин у культурі *in vitro*. Також вивчалася роль цих генів у взаємодії рослина–мікроорганізм (на моделі симбіотичної та асоціативної азотфіксації), а також у фітохромній

регуляції розвитку рослин. Ці дослідження базувалися на методологічному підході, який був обґрунтований В.С. Цибулькою при вивченні трофічних закономірностей фотоперіодизму та озимості рослин. Протягом багатьох років В.В. Жмурко розвивав напрям, започаткований його науковим керівником. За результатами дослідів з ізогенними лініями було зроблено висновки, що гени контролю фотоперіодичної чутливості (*PPD* та *EE*), а також контролю типу розвитку ярий/озимий (*VRN*) детермінують темпи розвитку рослин опосередковано, шляхом їхньої участі в регуляції метаболічних процесів.

Василь Васильович підтримував та сприяв відкриттю на кафедрі ще одного напрямку підготовки студентів – «Мікробіологія і вірусологія». На тлі нових напрямків дослідження та попиту нової спеціалізації з боку студентів Василь Васильович ініціював зміну назви кафедри – з 2015 р. кафедра має назву «Фізіології і біохімії рослин та мікроорганізмів». Під час роботи на кафедрі Василь Васильович завершив і захистив докторську дисертацію «Фізіолого-біохімічні аспекти фотоперіодичного і яровизаційного контролю розвитку рослин» (2010 р.), а у 2013 отримав звання професора. За результатами багаторічних досліджень В.В. Жмурком була сформульована оригінальна концепція, що розкриває закономірності системної регуляції росту і розвитку рослин. Під керівництвом професора В.В. Жмурка були виконані та захищені 7 кандидатських дисертацій. У 2016 році Василь Васильович був обраний деканом біологічного факультету і успішно керував факультетом протягом наступних п'яти років.

Професор В.В. Жмурко – автор понад 200 наукових публікацій, серед яких 3 монографії, 6 патентів на винаходи, 10 навчально-методичних посібників, у тому числі рекомендованих МОН України. Василь Васильович був членом редколегії Вісника Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, серія Біологія; Вісника Харківського національного аграрного університету імені В.В. Докучаєва, серія Біологія; головою Харківського регіонального відділення Українського товариства фізіологів рослин. Професор В.В. Жмурко був головою спеціалізованої вченої ради Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна та членом спеціалізованої вченої ради Харківського державного університету харчування та торгівлі.

Віддана праця Жмурка В.В. на благо університету та науки була відзначена нагородами і подяками – почесною грамотою НАН України, нагрудним знаком МОН України «Відмінник освіти» (2015 р.), знаком Харківської обласної ради, «Медаллю імені В.Н. Каразіна» (2019 р.), медаллю «За служіння Каразинському університету» (2021 р.).

Протягом життя Василь Васильович керувався принципами щирості і порядності, був відданий своїй справі. Ми запам'ятаємо його як дуже ерудовану, талановиту та відкриту особистість. Світла пам'ять про Жмурка Василя Васильовича назавжди залишиться в серцях тих, хто його знав та з ним спілкувався.

А.С. Щоголев,
О.І. Віннікова